

Marianna Greta, Teresa Kostrzewa-Zielińska

Wykorzystanie funduszy unijnych do tworzenia nowej jakości rozwoju lokalnego : (przykład nowych euroregionów : Puszcza Białowieska, Łyna-Ława, Szeszupa)

Ekonomiczne Problemy Usług nr 79, 459-474

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marianna Greta, Teresa Kostrzewa-Zielińska

Politechnika Łódzka

**WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UNIJNYCH
DO TWORZENIA NOWEJ JAKOŚCI ROZWOJU LOKALNEGO
(PRZYKŁAD NOWYCH EUROREGIONÓW:
PUSZCZA BIAŁOWIESKA, ŁYNA-ŁAWA, SZESZUPA)**

Wstęp

Przedmiotem rozważań w artykule jest funkcjonowanie trzech polskich euroregionów wschodnich: Puszcza Białowieska, SzeszuPA oraz Łyna-Ława. Są to najmłodsze polskie euroregiony i jedne z najmłodszych w Europie, a ich tworzenie przypadło na lata 2002 i 2003. Powstały na obszarach już istniejących większych starszych struktur tego typu, czyli na terenie Euroregionu Bug (1995 r.), Euroregionu Niemen (1997 r.) oraz Bałtyk (1998 r.). Ich utworzenie na już istniejących strukturach wynika przede wszystkim z wcześniejszych doświadczeń wyniesionych z takiej współpracy oraz konieczności wyodrębnienia swoich lokalnych interesów wynikających między innymi ze specyficznego środowiska geograficznego i kulturowego. Ta specyficzność sprawia, że tereny te są bardzo atrakcyjne w wymiarze europejskim – są to tak zwane zielone płuca Europy. Z wymienionymi euroregionami współpracują regiony krajów, które nie są członkami UE: Białoruś i Rosja, a dzięki polskiemu partnerowi nawiązują współpracę z UE przez pewną dostępność pomocy strukturalnej.

Powołanie tych euroregionów otworzyło nowe możliwości rozwojowe w kontekście peryferyjności i tworzenia nowej jakości rozwoju lokalnego. Prze-

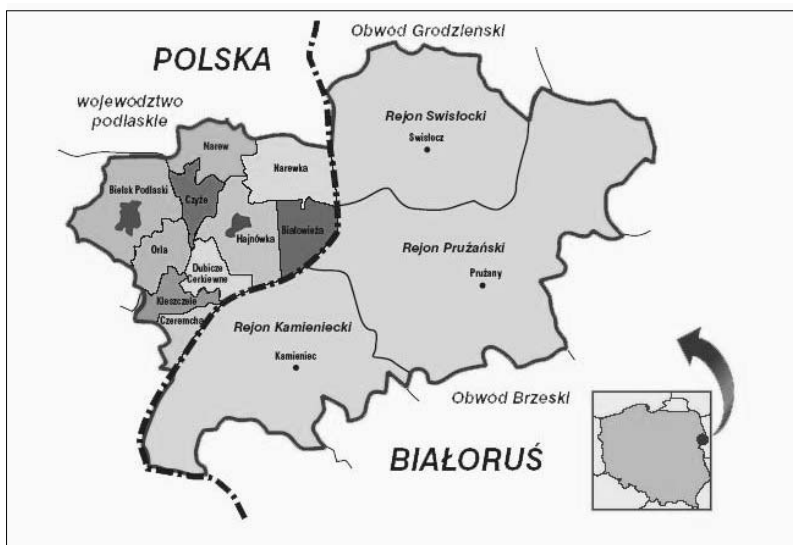
jawia się ona w utworzeniu struktury euroregionalnej wiążącej partnerów współpracy choćby celami przyjętymi statutowo. Inną płaszczyzną tworzą możliwości finansowe związane z pomocą strukturalną, która pobudza inicjatywy lokalne. Najdłuższe doświadczenie w beneficjencji środków unijnych ma Euroregion Puszcza Białowieska, pozostałe dwa przystąpiły do tej pomocy dopiero w latach 2007–2013, w ramach ogólnych przydziałów w programach operacyjnych i szczegółowych, związanych z realizacją programów Europejska Współpraca Terytorialna oraz Rozwój Polski Wschodniej. W artykule przedstawiono ogólne informacje o wymienionych euroregionach i ich celach oraz funkcjonowanie tych euroregionów, a zwłaszcza realizację zadań tworzących nową jakość rozwoju regionalnego.

1. Zasięg terytorialny, struktura organizacyjna oraz cele prezentowanych euroregionów

Euroregion Puszcza Białowieska powołano umową z maja 2002 roku, podpisaną przez Polskę i Białoruś. Jest on międzynarodowym zrzeszeniem lokalnych społeczności po obu stronach granicy. Oparto go na transgranicznym obiekcie przyrodniczym Puszcza Białowieska i obejmuje swoim zasięgiem unikatowy w Europie i na świecie kompleks lasów pierwotnych. Powołanie euroregionu do życia było konsekwencją wieloletnich kontaktów utrzymywanych przez samorządy po obu stronach granicy, a konkretne przygotowania do zawarcia umowy rozpoczęto w styczniu 2002 roku podpisaniem tak zwanej umowy zamierzeń współpracy transgranicznej.

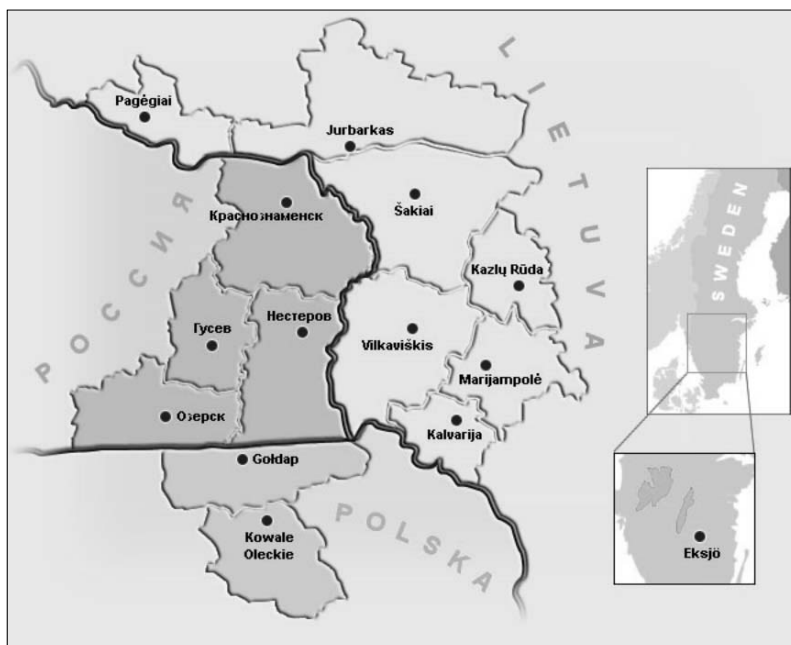
Euroregion Szeszupa powołano w kwietniu 2003 roku przez podpisanie umowy przez samorządy Litwy, Rosji, Polski i Szwecji. Łączy on samorządy zlokalizowane w okolicach rzeki Szeszupy, która bierze początek w naszym kraju, przepływając dalej przez Litwę i Rosję.

Euroregion Łyna-Ława powstał na mocy umowy z września 2003 roku, którą podpisały samorządy lokalne powiatów województwa warmińsko-mazurskiego oraz rejonów Obwodu Kaliningradzkiego. Nazwę swoją wziął od zlewni rzeki Łyna-Ława i obejmuje niezniszczone cywilizacją piękne mazurskie krajobrazy wśród lasów i jezior. Więcej informacji o zasięgu terytorialnym przedstawiono na rysunkach 1–3 i w tabeli 1.

Rys. 1. Mapa Euroregionu Puszcza Białowieża

Źródło: <http://minsk.trade.gov.pl/pl/picture,7404>, 2011.

Rys. 2. Mapa Euroregionu Szeszupa

Źródło: <http://tic.sesupe.lt/index.php>, 2011.

Rys. 3. Mapa Euroregionu Łyna-Ława

Źródło: <http://tic.sesupe.lt/index.php>, 2011.

Tabela 1

Zasięg terytorialny euroregionów

Nazwa euroregionu	Zasięg terytorialny
<p>Puszcza Białowieska 25.06.2002 r. Polska – Białoruś</p>	<p>Strona polska:</p> <ul style="list-style-type: none"> – powiat hajnowski – gmina miejska Hajnówka – gminy wiejskie: Hajnówka, Białowieża, Dubicze Cerkiewne, Czyże, Narew, Narewka, Czeremcha, Bielsk Podlaski, Orla – gmina wiejsko-miejska Kleszczele <p>Strona białoruska:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rejon prużański – rejon kamieniecki – rejon świsłocki
<p>Szeszupa 23.06.2003 r. Polska – Litwa – Rosja – Szwecja</p>	<p>Strona polska:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uzdrowisko i gmina Goldap z Pojezierza wschodnio-mazurskiego – gmina Kowale Oleckie położona w powiecie oleckim, woj. warmińsko-mazurskie <p>Strona litewska:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samorząd Pajegiai – gmina Jurbarkas w zachodniej części Litwy, powiat Tukums – rejon Šakiai – samorząd Vilkaviškis z dwunastoma starostwami – gmina Mariampole – samorząd Kalvarija <p>Strona rosyjska:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obwód Kaliningradzki – Krasnoznamieński, Nesterow, Gusew, Oziarsk <p>Strona szwedzka:</p> <ul style="list-style-type: none"> – gmina Eksjö

Łyna-Ława 4.09.2003 r. Polska – Rosja	Strona polska: – powiaty: bartoszycki, elbląski, giżycki, gołdapski, kętrzyński, lidzbarski, olsztyński, węgorzewski Strona rosyjska: – rejon: Bagrationowski, Gusiew, Oziersk, Prawdinsk – miasta: Mamonowo
---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.euroregion-puszczabialowieska.prv.pl>, 2011; http://www.newtrader.pl/uniaeuropjska_6,15.php, 2011; http://www.euroregiony.pl/html/52_06.html, 2011 oraz tekstów o utworzeniu międzynarodowego zrzeszenia społeczności lokalnej pod nazwą Euroregion Puszcza Białowieska, Euroregion Szeszupa, Euroregion Łyna-Ława udostępni-onych w polskich sekretariatach ww. euroregionów.

Euroregion jest jednostką zorganizowaną za pomocą instytucji, co odróżnia go od działań transgranicznych w formie współpracy. W typowym euroregionie zawsze jest rada, sekretariat, a rozwój współpracy euroregionalnej prowadzi do powołania tematycznych grup roboczych. Jest ich tym więcej, im bardziej rozwinięte są więzi transgraniczne w euroregionie, a te w dużej mierze zależą od czasu funkcjonowania struktury euroregionalnej. Ponadto liczba tematycznych grup roboczych, które przejmują merytoryczną pieczę nad współpracą w euroregionie, zależy od złożoności problemów oraz kierunków rozwojowych i współpracy w tak zorganizowanym regionie [Greta, 2003]. Prawidłowość ta dotyczy też prezentowanych tu euroregionów. Z uwagi na ich stosunkowo krótki okres funkcjonowania oraz dość skonkretyzowane sektory działalności mają one prostą konstrukcję, spełniającą warunki struktury organizacyjnej euroregionów i pozwalającą na realizację założeń współpracy.

W najstarszym (z prezentowanych) euroregionie, czyli w Puszczy Białowieskiej, struktura organizacyjna sprowadza się do Rady Euroregionu oraz Sekretariatu. Rada euroregionu jest jego najwyższą władzą i składa się z dziesięciu członków, po pięciu z każdej ze stron wybranych przez władze samorządowe. Respektując zasadę rozdziału funkcji oraz przemienność kadencji, spośród członków Rady wybierany jest przewodniczący i jego zastępca. Przewodniczący kieruje pracami Rady, do której zadań należy:

- uchwalanie regulaminu dla Rady, Sekretariatu i biur krajowych, przyjmowanie uchwał na zasadzie konsensusu,
- ustalanie wysokości składek członkowskich oraz finansowania Sekretariatu i uchwalanie budżetu,
- przyjmowanie nowych członków,

- zatwierdzanie projektów współpracy,
- powoływanie stałych i czasowych komisji roboczych ds. współpracy w określonych dziedzinach oraz ustalanie trybu ich pracy,
- reprezentowanie euroregionu na zewnątrz.

Sekretariat euroregionu jest organem wykonawczym i tworzą go sekretarz – ze strony polskiej oraz jego zastępca ze strony białoruskiej. Do głównych jego zadań należy:

- zwoływanie posiedzeń euroregionu,
- koordynacja działalności stron,
- administrowanie i realizacja zadań finansowych,
- przygotowywanie i przedkładanie Radzie projektów uchwał, innych opracowań oraz zapewnienie realizacji postanowień Rady, a także tłumaczenie materiałów na języki stron porozumienia.

W pozostałych dwóch euroregionach Łyna-Ława i Szeszupa, najmłodszych w Polsce i jednych z najmłodszych w Europie, profesjonalna struktura organizacyjna jest w fazie tworzenia i doskonalenia. W euroregionach tych działają: Walne Zebranie członków, Zarząd i Komisja Rewizyjna. W tak zorganizowanej strukturze Walne Zebranie członków jest najwyższą władzą i ustala główne kierunki rozwoju obszaru euroregionalnego, opracowuje uchwały, którymi kieruje się Zarząd, reprezentując euroregion na zewnątrz. Za sprawy finansowe odpowiada zaś Komisja Rewizyjna.

Zgodnie z ogólną „misją” euroregionów, są one tworzone do wspierania rozwoju gospodarczego, zbliżania mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy, a także podejmowania działań na przykład z zakresu ochrony środowiska naturalnego, infrastruktury, rozwoju przemysłowego bądź dotyczące rozwoju obszarów wiejskich [Greta, 2008]. Wszystkie standardowe, typowe cele również uznają za priorytet omawiane tu euroregiony, jednak mają też swoje szczególne. Z racji usytuowania, walorów naturalnych i przyrodniczych bronią swojego środowiska naturalnego, mając świadomość, że są to tak zwane zielone płuca Europy. Jest to szczególnie widoczne w Euroregionie Puszcza Białowieńska. Euroregiony najmłodsze (Łyna-Ława i Szeszupa) zabiegają o budowę i umacnianie struktur transgranicznych i euroregionalnych. Euroregion Łyna-Ława podejmuje działania infrastrukturalne aktywizujące głównie połączenia kolejowe. Omawiane euroregiony chcą przede wszystkim jak najlepiej wykorzystać unijną pomoc strukturalną oraz opracować strategię rozwojową na najbliższe lata z uwzględnieniem tej pomocy. Zaangażowanie w wielość prioryte-

tów jest bardzo duże, co różni polskie euroregiony zaliczane do „młodych” od europejskich „starych” euroregionów, w których obserwuje się stabilizację działań i wyważone podejście do wielości priorytetów. W „starych” europejskich euroregionach priorytety są oceniane w kontekście znaczenia dla rozwoju lokalnego współpracujących obszarów.

2. Przedsięwzięcia euroregionalne tworzące nową jakość w lokalnym rozwoju

2.1. Euroregion Puszcza Białowieska – wybrane przedsięwzięcia

Od początku powstania Euroregion Puszcza Białowieska aktywnie włączył się w pozyskiwanie środków pomocowych z UE. Był więc beneficjentem programu PHARE CBC, który udzielał wsparcia polskiej współpracy euroregionalnej już w 1994 roku. Wtedy objął euroregiony i regiony przygraniczne Unii Europejskiej i przyległe do nich regiony krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Od roku 1999 poszerzono zakres terytorialny programu, włączając doń także regiony zlokalizowane na granicach między krajami kandydującymi do UE. W ten sposób polskie granice południowa i północno-wschodnia znalazły się w zasięgu tej pomocy, w tym Euroregion Puszcza Białowieska od momentu powstania (2002 r.). Dzięki tej pomocy strukturalnej w polskiej części euroregionu zrealizowano 27 tak zwanych małych projektów o łącznej kwocie dofinansowania 258,4 tys. euro. Największy udział miały projekty dotyczące kultury, a beneficjentami były domy i ośrodki kultury, urzędy gminne, szkoły. Ich realizacja wpłynęła na rozwój lokalny, który zintensyfikował się po wejściu Polski do UE i realizacji przedsięwzięć w strategiach 2004–2006 oraz 2007–2013. Na obszarze euroregionalnym są realizowane zarówno przedsięwzięcia w ramach krajowych programów operacyjnych, jak i wynikające ze współpracy transgranicznej i sąsiedztwa. Ten ostatni typ wsparcia był realizowany do 2006 roku jako Program Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC, a obecnie jako Program Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa – Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina, finansowany z dwóch linii budżetowych: po stronie polskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a po stronie białoruskiej i ukraińskiej – ze środków TACIS CBC. Przedsięwzięciom w ramach tych programów poświęcono dalszą część artykułu dotyczącą Euroregionu Puszcza Białowieska.

2.1.1. Program Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC

Program Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC mimo wielu barier we wdrażaniu i współpracy z partnerami odegrał pozytywną rolę w ożywianiu współpracy i rozwoju lokalnym. W ramach programu INTERREG IIIA w polskiej części euroregionu zatwierdzono 44 mikroprojekty na łączną kwotę ich dofinansowania 2 854,9 tys. zł. Wprawdzie pod tym względem lepsze były euroregiony na polskiej zachodniej granicy, ale ich staż i doświadczenie znacznie większe. Mimo „młodego wieku” Puszczy Białowieskiej, euroregion wyprzedził polskie euroregiony południowe. Największy udział miały projekty związane z kulturą i wymianą kulturalną, a więc podobnie jak w mikroprojektach realizowanych z przedakcesyjnego programu PHARE CBC, chociaż znacznie się poszerzył krąg celów, gdyż Polska w programie INTERREG IIIA miała już status członkowski w UE. Główne cele określone teoretycznie i realizowane praktycznie są następujące:

- promowanie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarach przygranicznych,
- ochrona środowiska naturalnego i współdziałanie w tym obszarze,
- ochrona zdrowia publicznego i zapobieganie przestępczości zorganizowanej,
- sprawna obsługa ruchu granicznego i bezpieczeństwo na granicach,
- promowanie inicjatyw społeczności lokalnych.

Program Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC obejmował trzy priorytety, które zostały zrealizowane w konkretnych przedsięwzięciach:

- zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego przez modernizację i rozwój infrastruktury transgranicznej,
- rozwój kapitału ludzkiego i instytucjonalnych form współpracy transgranicznej,
- poprawa bezpieczeństwa na granicach Unii Europejskiej.

Program ten pozwolił rozpocząć wiele przedsięwzięć, a niektóre z nich przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2

Wybrane mikroprojekty w Euroregionie Puszcza Białowieska
w ramach INTERREG IIIA/TACIS CBC

Tytuł projektu	Nazwa Wnioskodawcy
Puszcza dla rowerów – zrównoważona turystyka w transgranicznym regionie Puszczy Białowieskiej	WWF Polska Światowy Fundusz na rzecz Przyrody
Dziedzictwo wschodniej muzyki religijnej w kulturze europejskiej	Stowarzyszenie „Miłośnicy Muzyki Cerkiewnej”
Bielskie Integracje Międzykulturowe	Bielski Dom Kultury
Co w miastach puszczy? – transgraniczna współpraca miast w dziedzinie turystyki i promocji	Gmina Miejska Hajnówka
Przez miedzę – współpraca szkół w zakresie aktywnej edukacji przyrodniczo-kulturowej	Liceum Ogólnokształcące z dodatkową nauką języka białoruskiego
Centrum Interpretacji Dziedzictwa	Białowieski Park Narodowy
Strażacy bez granic – spotkania sportowe i edukacyjne	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Hajnówce
Współpraca transgraniczna w Centrum Turystyki Regionu Puszczy Białowieskiej	Starostwo Powiatowe w Hajnówce
Wzmocnienie umiejętności planowania przestrzennego z uwzględnieniem wartości środowiska naturalnego w transgranicznym regionie Puszczy Białowieskiej	Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Biura Euroregionu Puszcza Białowieska w Hajnówce; [Euroregiony..., 2007].

W tabeli 3 przedstawiono przykładowe projekty w ramach INTERREG IIIA/TACIS CBC w kontekście działań realizowanych w priorytetach, a także informacje o dofinansowaniu ze środków unijnych.

Ze zgromadzonych materiałów wynika, że wśród transgranicznych przedsięwzięć przeważały kulturowe, jednoczące ludność euroregionalną i będące główną płaszczyzną tworzenia nowej, lokalnej jakości rozwojowej. Potwierdzają to również informacje zawarte w tabeli 3, z której wynika, że promocja regionu i inicjatywy lokalne otrzymały najwięcej środków finansowych (w tym także w ramach dofinansowania).

Tabela 3

Przykładowe projekty w ramach programu INTERREG Polska – Białoruś – Ukraina w latach 2004–2006

Nazwa projektu	Nazwa działania	Wartość całkowita (zł)	Wartość dofinansowania z UE (zł)
Wdrażanie mikroprojektów przez Euroregion Puszcza Białowieska – etap I	3.1. Zarządzanie, wdrażanie oraz kontrola	27 783,60	20 837,70
Mikroprojekty na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim – Euroregion Puszcza Białowieska	2.2. Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych	1 276 509,21	957 381,91
Mikroprojekty w Euroregionie Puszcza Białowieska	3.2. Ewaluacja i promocja programu	21 186,67	15 890,00
Wdrażanie mikroprojektów przez Euroregion Puszcza Białowieska – etap II	3.1. Zarządzanie, wdrażanie oraz kontrola	38 168,71	28 626,53
Realizacja mikroprojektów na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim – Euroregion Puszcza Białowieska	2.2. Wspieranie inicjatyw społeczności lokalnych	2 517 760,17	1 888 319,12
Promocja i ewaluacja Programu Sąsiedztwa – Euroregion Puszcza Białowieska	3.2. Ewaluacja i promocja programu	45 353,12	34 014,84
Zarządzanie Mikroprojektami przez Euroregion Puszcza Białowieska – etap II	3.1. Zarządzanie, wdrażanie oraz kontrola	38 515,23	28 886,42

Źródło: jak pod tabelą 2; <http://www.powiat.hajnowka.pl/bialorus>, 2011; <http://euroregion-puszczabialowieska.pvr.pl/>, 2011.

2.1.2. Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007–2013

Uzupełnieniem i w pewnym sensie kontynuacją oraz rozszerzeniem omawianego programu jest Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007–2013 o łącznej kwocie 202,9 mln euro, w tym 186,2 mln euro ze środków unijnych. Priorytety i działania przewidziane do finansowania z budżetu tego programu przedstawiono w tabeli 4. Wnioskodawcami są tu zarówno same euroregiony, jak i władze lokalne oraz regionalne, instytucje

centralne odpowiedzialne w imieniu władz regionalnych i lokalnych za realizację zadań publicznych na poziomie lokalnym lub regionalnym, organizacje pozarządowe, edukacyjne, kulturowe i naukowo-badawcze. Realizowano następujące projekty:

- a) projekty zintegrowane, w których każdy z partnerów realizuje część działań na obszarze swego terytorium;
- b) projekty symetryczne, w których podobne działania realizowane są symetrycznie po obu stronach granicy;
- c) projekty oddziałujące, wdrażane zasadniczo w jednym kraju, ale wykazujące także oddziaływanie w kraju partnerskim.

Tabela 4

Priorytety i działania w ramach Programu Współpracy Transgranicznej
Polska – Białoruś – Ukraina 2007–2013

Tytuł projektu	Działania w ramach priorytetu
Priorytet 1 Wzrost konkurencyjności obszarów przygranicznych	1.1. Lepsze warunki dla przedsiębiorczości 1.2. Rozwój turystyki 1.3. Poprawa dostępności obszaru
Priorytet 2 Poprawa jakości życia	2.1. Ochrona środowiska w obszarze przygranicznym 2.2. Bezpieczne i sprawnie funkcjonujące granice
Priorytet 3 Współpraca sieciowa oraz inicjatywy społeczności lokalnych	3.1. Rozwój regionalnych i lokalnych możliwości współpracy transgranicznej 3.2. Inicjatywy społeczności lokalnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów źródłowych dotyczących Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina udostępnionych przez Sekretariat euroregionu.

Oprócz przedsięwzięć wynikających z działań transgranicznych planowane są i realizowane w latach 2007–2013 przedsięwzięcia w ramach regionalnych programów operacyjnych: Infrastruktura i Środowisko, Kapitał Ludzki i Innowacyjna Gospodarka. Spośród wielu działań warto przytoczyć choćby projekty realizowane w ramach PO Kapitał Ludzki – „Dzisiaj lokalnie” – tabela 5.

Tematyka projektów integrujących społeczność lokalną koncentruje się na organizowaniu konferencji, festiwali, wystaw, warsztatów, współdziałaniu jednostek straży pożarnej, a beneficjentami są zazwyczaj szkoły, gminne ośrodki

kultury, biblioteki bądź stowarzyszenia promujące dziedzictwo i rozwój regionu.

Tabela 5

Priorytety integrujące społeczność lokalną – „Dzisiaj lokalnie”

Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Kwota przyznanej dotacji (zł)
1	2	3
Kółko Rolnicze w Orli. Inicjatywa Obywatelska	„Orla – historia zapisana obrazem”	4 000,00
ZOPZW w Białymstoku – Koło PZ „Miętus” w Orli	Integracyjny piknik ekologiczno-wędkarski „Kłacie 2009 r.”	4 300,00
Gminny Ośrodek Kultury w Dubinach. Lokalna Grupa działania z Chytrej	„Wakacyjne soboty dla dzieci – Chytra 2009”	1 195,00
Stowarzyszenie Dziedzictwo Podlasia	„Zaśpiewajmo piśniu weseleńku” – warsztaty pieśni tradycyjnych dla młodzieży	4 300,00
Miejski Ośrodek Kultury w Kleszczelach. Grupa Inicjatywna wsi Dasze	„Tradycja (po)łączy pokolenia”	4 000,00
Szkoła Podstawowa w Łubinie Kościelnym. Poszukiwacze tradycji	Z tradycją w przyszłość	3 641,00
Gminny Ośrodek Kultury w Czyżach. Grupa nieformalna	„Nasza straż, nasza wieś” w Klejnikach. Jubileusz 70-lecia Jednostki OSP w Klejnikach	3 150,00
Gminna Biblioteka Publiczna w Narwi. Koło Przyjaciół Biblioteki	„Stare i nowe spotkania warsztatowe”	4 000,00
Stowarzyszenie Miłośników Kultury Ludowej	Letnie aktywacje	3 899,00
Stowarzyszenie „Nasza Ojcowizna”	„Nie zapominajmy o sobie”	3 500,00
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Orlańskiej	II część wystawy fotograficznej „Orla – jej mieszkańcy, historia i dzień dzisiejszy”	3 300,00
Towarzystwo Przyjaciół Hajnówki. Hajnowska Grupa Sympatyków Rocka	Festiwal muzyki rockowej ROCKOWISKO HAJNÓWKA 2009	3 690,00
Gminny Ośrodek Kultur w Narewce. Hajnowska grupa nieformalna „Siemianki”	„Niezapomniane smaki dzieciństwa”	3 440,00
Związek Ochotniczych Straży Pożarnych PR. Zarząd Oddziału Powiatowego Hajnówka	II strażacki turniej oldbojów	3 380,00

1	2	3
Białowiecki Ośrodek Kultury. Inicjatywa obywatelska „Nowa Szansa dla Białowieży”	„Porozmawiamy o Białowieży” Konferencja rocznicowo-integracyjna – dialog obywatelski	3 000,00
Miejski Ośrodek Kultury w Kleszczanach. Klub Rowerzysty „Szprycha” w Kleszczelach	„Dogonić pszczołę... rowerem”	3 060,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dokumentacyjnych udostępnionych w Sekretariacie euroregionu; <http://www.powiat.hajnowska.pl/biarorus2011>; <http://euroregion-puszczabialowieska.prv.pl/>, 2011.

2.2. Euroregiony Szeszcupa i Łyna-Ława – wybrane przedsięwzięcia

Przedsiębiorczość w wymienionych euroregionach jest znacznie mniejsza niż w Euroregionie Puszcza Białowiecka, gdyż są to regiony bardzo młode, małe, a zatem nietypowe w porównaniu ze standardowymi euroregionami. Mimo to proces euroregionalizacji zapoczątkował tu korzystanie ze środków pomocowych, które będą owocować w niedalekiej przyszłości znaczącymi przedsięwzięciami.

Euroregion Szeszcupa jako stosunkowo młody nie otrzymywał pomocy unijnej przed akcesją. Jednym wyjątkiem były drobne projekty ze sfery społeczno ekonomicznej, kulturowej, edukacyjnej, turystycznej, ochrony środowiska i sektora biznesu realizowane ze środków PHARE 2000. Obecnie zaś ma dostęp do ogólnych programów operacyjnych przewidzianych i realizowanych w Polsce w latach 2007–2013, a ponadto do PO Rozwój Polski Wschodniej i PO Europejska Współpraca Terytorialna. Świadomość z jednej strony peryferyjności, a z drugiej szansy, jakie stwarza euroregion, intensyfikuje współpracę transgraniczną oraz politykę rozwoju euroregionu z wykorzystaniem jego endogeniczności. Główne przedsięwzięcia dotyczą:

- wykorzystania odnawialnych zasobów naturalnych,
- efektywnego gospodarowania nieodnawialnymi źródłami energii,
- utrzymania równowagi ekosystemów,
- ochrony przyrody, w tym unikatowych krajobrazów, biocenoz, różnorodności zasobów, poprawy warunków życia ludności.

Są one już realizowane w ramach programów operacyjnych.

Obszary wchodzące w skład Euroregionu Szeszcupa ze względu na unikatowe walory środowiska przyrodniczego są w szczególności sposobem predestynowane

wane do zrównoważonego rozwoju. Nadrzędnym celem takiej koncepcji jest ochrona zasobów przyrody przed degradacją, niewłaściwym użytkowaniem oraz zachowanie różnorodności biologicznej w tej części Europy. Ponieważ realizacja koncepcji leży w interesie całej społeczności europejskiej, konieczne jest zainteresowanie tą problematyką rządów, władz regionalnych i lokalnych, przedstawicieli nauki, a także międzynarodowych organizacji ekologicznych z całego kontynentu. W tym więc można upatrywać szans rozwojowych dla tych peryferyjnych obszarów. Ponadto w kategoriach szans należy też postrzegać szeroką współpracę międzynarodową już kontynuowaną przez innych partnerów euroregionalnych, na przykład litewski samorząd Pagėgiai. Samorząd ten uczestniczy we współpracy międzynarodowej i realizacji projektów z samorządem Lommy ze Szwecji, miastem Sowietsk z Obwodu Kaliningradzkiego, samorządem Badyburg z Niemiec, a poprzez euroregionalizację współpraca ta będzie się pogłębiać, co napawa nadzieją polskie gminy z euroregionu i nieeuroregionalne obszary przyległe.

Kolejny euroregion – Łyna-Ława – również ma krótką historię. Jego walory środowiskowe predestynują go do rozwoju turystyki i tego typu usług współtowarzyszących. Znalazło to już dziś wyraz w podjętych inicjatywach euroregionalnych. Oto one:

- a) współorganizacja kolejnych spływów „Międzynarodowy Spływ Łyną – Stopki – Prawdinsk”;
- b) działania na rzecz uruchomienia międzynarodowego przejścia granicznego dla ruchu turystycznego na rzece Łynie;
- c) działania na rzecz realizacji projektów: „Organizacja biura Euroregionu Łyna-Ława” w ramach INTERREG (część A); „Strategia rozwoju Euroregionu Łyna-Ława”; „Budowa potencjału instytucjonalnego organizacji pozarządowych i przygotowanie Obwodu Kaliningradzkiego do uczestnictwa w polsko-rosyjskiej współpracy transgranicznej (projekt ten jest realizowany przez ESWIP, czyli Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych);
- d) działania na rzecz aktywizacji połączenia kolejowego Bagrationowsk – Bratoszyce;
- e) prace nad strategią rozwojową euroregionu i aktywnym włączeniem się do realizacji programów operacyjnych finansowanych w latach 2007–2013.

Jeżeli chodzi o szeroką realizację przedsięwzięć i w pełni korzystanie z unijnej pomocy, to euroregion, będący na „rozruchu”, został włączony we wszystkie programy operacyjne określone dla Polski, w tym z uwzględnieniem PO Rozwój Polski Wschodniej oraz PO Europejska Współpraca Terytorialna. Już po krótkim okresie funkcjonowania można zauważyć aktywizującą rolę procesu euroregionalizacji na tych oddalonych od centrum rozwojowego obszarów.

Zakończenie

Krótką charakterystyka wybranych euroregionów: Puszcza Białowieska, Szeszupa i Łyna-Ława, pozwoliła poznać specyfikę tych obszarów, polegającą na walorach środowiskowych, które mają szanse wykorzystać właśnie przez euroregionalizację. Bez wejścia w euroregion endogeniczne możliwości są nieaktywne, ponieważ peryferyjność regionów skazywałaby je na niedorozwój. Budowa struktury euroregionalnej jest szansą na odkrycie „drzemiących” w nich możliwości rozwojowych, które do tej pory nie były odkryte, a tym samym wykorzystane. Euroregion odkrył wartość lokalną o znaczeniu europejskim prezentowanych tu obszarów przygranicznych, a właściwie transgranicznych, oraz umożliwił im w większym stopniu korzystać z pomocy unijnej. Euroregiony bowiem oprócz krajowych programów operacyjnych, wśród których też są adresowane tylko do euroregionów (Europejska Współpraca Terytorialna, PO Rozwój Polski Wschodniej), dodatkowo uczestniczą w programach transgranicznych, o których była mowa przy prezentowaniu przypadku Euroregionu Puszcza Białowieska.

Krótki staż pozostałych dwóch euroregionów (Szeszupa, Łyna-Ława) nie dał im jeszcze możliwości rozwinięcia euroregionalnych programów transgranicznych, lecz dopływ środków pomocowych pozwolił stworzyć nową jakość w rozwoju regionalnym. Bez euroregionalizacji opisywane tu przedsięwzięcia nie doszłyby do skutku bądź miałyby znacznie mniejszy wymiar. „Nieco starszy” Euroregion Puszcza Białowieska realizuje z powodzeniem programy transgraniczne, natomiast Szeszupa i Łyna-Ława dzięki euroregionalizacji odblokowały możliwości rozwojowe tych atrakcyjnych terenów.

Literatura

Euroregiony na granicach Polski 2007, materiał statystyczny Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007.

Greta M., *Euroregiony a integracja europejska. Wnioski dla Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2003.

Greta M., *Transborder Cooperation, Euroregion and EU Regional Policy in the Context of Lisbon Strategy (Selected Examples of Polish Euroregions)*, Technical University of Lodz, Lodz 2008.

<http://euroregion-puszczabialowieska.prv.pl/>, 2011.

<http://minsk.trade.gov.pl/pl/picture,7404>, 2011.

<http://tic.sesupe.lt/index.php>, 2011.

<http://tic.sesupe.lt/index.php>, 2011.

<http://www.euroregion-puszczabialowieska.prv.pl>, 2011.

http://www.newtrader.pl/uniaeuropjska_6,15.php, 2011.

http://www.euroregiony.pl/html/52_06.html, 2011.

<http://www.powiat.hajnowka.pl/bialorus>; <http://euroregion-puszczabialowieska.pvr.pl>, 2011.

<http://www.powiat.hajnowska.pl/biarorus>, 2011.

**UNION'S FUNDS IN THE PROCESS OF CREATING NEW QUALITY
OF LOCAL DEVELOPMENT
(EXAMPLE OF NEW EUROREGIONS: PUSZCZA BIAŁOWIESKA,
ŁYNA-ŁAWA, SZESZUPA)**

Summary

Euroregions as a special kind of regions are from one side the example of peripheral areas and from the second side the “locomotive” of development, and they are specially supported by European Union. The topic of the article is the example of functioning the youngest polish euroregions, which are changing the quality of regional developing by using it's natural values. They become privileged beneficiaries of union's structural resources for the realization development's priorities in East Poland.

Translated by Marianna Greta, Teresa Kostrzewa-Zielińska